

Infectiepreventie in de huisartsenpraktijk: Van vuil naar schoon

Begin 2003 heeft een werkgroep, waarin ook het NHG was vertegenwoordigd, zich gebogen over een nieuwe richtlijn voor infectiepreventie in de huisartsenpraktijk. Deze richtlijn zal in een aantal opzichten afwijken van de adviezen uit de vroegere NHG-Bouwsteen Desinfectie en sterilisatie. In enkele artikelen zal worden ingaan op de belangrijkste punten uit de nieuwe richtlijn. Dit keer gaat over het reinigen en steriliseren van gebruikt instrumentarium.

De eerste schoonmaak

Het desinfecteren van gebruikt instrumentarium begint met schoonmaken. In de ruimte waarin het instrument is gebruikt, kan het ergste vuil al onder de kraan worden afgespoeld. Leg daarna het instrument in een zeepoplossing (eiwitoplossend) om te voorkomen dat het vuil vastkoekt. Eenmaal per dag kan de assistente de gebruikte instrumenten uit de zeepoplossing nemen en verder reinigen. Zij doet dit met beschermende handschoenen aan. Wordt er gereinigd met een borstel, dan bestaat de kans dat de assistente kleine spetters verontreinigde vloeistof op de huid of op de kleding krijgt. Afborstelen onder water en het dragen van een plastic schort en een spatbril kunnen dit voorkomen. Echter, niet al het vuil in de kleine hoekjes wordt zo bereikt. Gebruik daarom liever een medische afwasmachine of een ultrasoonreiniger waarin met behulp van geluidstrillingen het vuil wordt losgetrild.

Deze manier van schoonmaken volstaat bij niet-kritisch gebruikt instrumentarium. Maar vaak moet na het schoonmaken verder worden gedesinfecteerd of gesteriliseerd. Wat precies moet gebeuren is afhankelijk van de indicatie waarvoor het instrument is gebruikt (zie tabel 1).

Semi-kritisch instrumentarium

In de huisartsenpraktijk kan semi-kritisch gebruikt instrumentarium op twee manieren worden gedesinfecteerd: thermisch of chemisch. Thermisch desinfecteren gebeurt automatisch bij gebruik van een medische afwasmachine. Is die niet voorhanden, dan kan dit ook door uitkoken. Eén minuut bij 100 graden Celsius volstaat in de huisartsenpraktijk voor metalen instrumentarium dat grondig is gereinigd.

Chemisch desinfecteren gebeurt in vloeibare desinfectantia. Niet alle desinfectantia zijn hiervoor geschikt. Wel geschikt is 70% ethanol. Na desinfectie hiermee kunnen instrumenten gewoon aan de lucht drogen. Andere bekende desinfectantia als jodium, chloorverbindingen en waterstofperoxide hebben wel een goed werkingspectrum, maar zijn te corrosief voor sommige metalen. Een alternatief is Lyorthol^R, maar dat is toxisch voor huid en slijmvliezen.¹

Kritisch instrumentarium

Alvorens het opnieuw te gebruiken moet kritisch instrumentarium worden gesteriliseerd. Dit kan in de huisartsenpraktijk op twee

Tabel 1 Behandeling van niet-disposable instrumentarium na gebruik

Kwalificatie instrumentarium	was in contact met	wijze van decontaminatie
1. Niet-kritisch	intacte huid	reinen en goed drogen
2. Semi-kritisch	intacte slijmvliezen	reinen, desinfecteren en goed drogen
3. Kritisch	niet-intacte huid of slijmvliezen, steriele lichaamsholten	reinen, steriliseren en goed drogen

Voorbeelden:

- 1) oorspuit gebruikt voor cerumen, reflexhamer, stethoscoop, verbandschaar;
- 2) oorspuit gebruikt bij otitis externa, keelspiegel;
- 3) instrumenten voor chirurgische ingrepen: naaldvoerder, scherpe lepel, oogboortje, speculum, uterussonde.

Nota bene. Het speculum is als kritisch instrumentarium opgenomen hoewel het normaliter alleen wordt gebruikt bij intacte slijmvliezen. Dit vanwege de rol die het humane papillomavirus speelt bij het ontstaan van cervixcarcinoom. Dit virus, dat voorkomt in fluur, verdwijnt niet met desinfecteren. Hier is steriliseren dus vereist.

manieren: in een heteluchtoven of in een stoomsterilisator. De nieuwe richtlijn ontraadt de heteluchtoven. Het sterilisatieproces duurt lang en is onbetrouwbaar, zeker als een ventilator in de heteluchtoven ontbreekt. Controle is niet goed mogelijk. Bij voldoende lang verhitten op de juiste temperatuur verkleurt het instrumentarium en wordt bot. Verpakt steriliseren is niet mogelijk.

De voorkeur gaat uit naar een eenvoudige autoclaaf zonder vacuümpomp, voorzien van een CE-markering, met een voorziening om aan het eind van het proces de instrumenten te kunnen drogen. In dit type autoclaaf kunnen instrumenten verpakt worden gesteriliseerd. Dit kan door gebruik te maken van een verpakking die voor een deel bestaat uit papier dat droog afsluit maar hete stoom doorlaat. Alternatief hiervoor is het steriliseren in niet gesloten metalen doosjes die na het sterilisatieproces worden gesloten.

Dr. Fred W. Dijkers en dr. Ymte Groeneveld, beiden huisarts en verbonden aan de afdeling Huisartsgeneeskunde en Verpleeghuisgeneeskunde LUMC

¹ Werkgroep Infectie Preventie. Richtlijn reiniging, desinfectie en sterilisatie. Leiden: mei 2002.